

Návrh opatrenia na zefektívnenie verejnej správy

Projekt:	Lepšie verejné politiky pre bývanie marginalizovaných rómskych komún
Organizácia:	Nezisková organizácia Projekt DOM.ov
Operačný program:	Efektívna verejná správa
Kód žiadosti o NFP:	314011Q491
Názov aktivity:	Hlavná aktivita č. 1 Skvalitňovanie sociálnej práce v oblasti bývania a finančnej gramotnosti v MRK
Názov výstupu:	Návrh na opatrenie zamerané na zefektívnenie verejnej správy
Názov opatrenia:	Metodický materiál k inštitútu osobitného príjemcu
Subjekt, ktorému sa návrh opatrenia predkladá:	Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny SR

Inštitút osobitného príjemcu (ďalej len „IOP“) štátnych dávok predstavuje užitočný nástroj proti neúčelnému využívaniu dávok sociálneho zabezpečenia a zároveň predchádzaniu či riešeniu sociálno-patologických javov vyskytujúcich sa v životoch jednotlivcov, rodín, dokonca postihujúcich celé komunity.

Legislatívne je IOP zakotvený vo viacerých právnych úpravách, najmä v zákonoch pojednávajúcich o jednotlivých štátnych dávkach:

- zákon č. 417/2013 Z. z. o pomoci v hmotnej núdzi a o zmene a doplnení niektorých zákonov,
- zákon č. 383/2013 Z. z. o príspevku pri narodení dieťaťa a príspevku pri na viac súčasne narodených detí a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení zákona č. 185/2014 Z. z.,
- zákon č. 600/2003 Z. z. o prídavku na dieťa a o zmene a doplnení zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov,
- zákon č. 571/2009 Z. z. o rodičovskom príspevku a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

Implementáciou IOP sa zaoberá zákon č. 544/2010 Z. z. o dotáciách v pôsobnosti MPSVaR SR a vyhláška MPSVaR SR č. 22/2011, ktorou sa vykonávajú niektoré ustanovenia zákona č. 544/2010 Z. z. o dotáciách v pôsobnosti MPSVaR SR. Predmetná legislatíva vymedzuje najmä:

- účel IOP,
- druh štátnych dávok, na ktoré sa IOP vzťahuje,
- dôvody aktivizovania a ukončenia IOP,
- oprávnenosť pre výkon IOP,
- podmienky poskytovania dotácie pre výkon IOP.

Rozhodovacie kompetencie vo vzťahu k IOP majú Úrady práce, sociálnych vecí a rodiny SR. Vedú konania, ktorými sa určuje poberateľom dávky osobitný príjemca, riadia priznávanie dotácii na výkon IOP oprávneným subjektom. Výkonné kompetencie vo vzťahu k IOP majú obce a iné právnické či fyzické osoby. Najčastejším vykonávateľom IOP sú samosprávy. Vykonávateľ sám rozhoduje o forme IOP, taktiež o tom, či výkon IOP bude zastrešený a garantovaný sociálnou prácou alebo bude len akousi administratívnou činnosťou.

Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny SR disponuje informačným materiálom, ktorý upresňuje a vysvetľuje implementujúcim subjektom právnu úpravu k IOP. Chýba však širší metodický materiál, ktorý by obsahoval detailnejšie spracovanie tejto agendy s jasnými odporúčaniami pre výkon IOP a popisom príkladov dobrej praxe. Našou analýzou k IOP z marca 2021 poukazujeme na absenciu niektorých prvkov v systéme IOP. Ide najmä o jasnú previazanosť IOP s výkonom sociálnej práce a kontrolný mechanizmus výkonu IOP.

Z týchto dôvodov Ústrediu práce, sociálnych vecí a rodiny SR odporúčame **vytvoriť metodický materiál** určený implemenátorom IOP, ktorý by obsahoval podrobný popis procesu výkonu IOP, príklady dobrej praxe s odporúčaniami k čo najefektívnejšiemu výkonu IOP. Zároveň riadiacemu orgánu navrhujeme, aby metodický materiál obsahoval rozpracovanie týchto tém:

- **definovanie IOP ako nástroj sociálnej práce.** IOP, ktorý je vykonávaný obcami a inými subjektmi by mal byť zastrešený odbornou sociálnou prácou. Úlohou sociálneho pracovníka samozrejme nemá byť prerozdeľovanie a vyplácanie sociálnych dávok

klientom, jeho úlohou je plánovanie celého procesu sanácie rodiny a dozorovanie funkčnosti IOP. Sociálny pracovník pritom môže využívať rôzne metódy sociálnej práce. Dôležitou metódou využívanou pri dysfunkciách v rodinách je tréning sociálnych a rodičovských zručností. Zvyčajne je realizovaný v prirodzenom prostredí klienta, ale je možné ho prevádzať aj ambulantnou formou. Metóda využíva najmä behaviorálny prístup, jej zložkami sú učenie, opakovanie a nácvik. V prípade učenia schopnosti spravovať rodinný rozpočet, ide o učenie návykov ako pripravovať mesačný rodinný rozpočet, nakupovanie len plánovaných položiek, pravidelne odkladať finančnú rezervu na neplánované výdavky, mať pod kontrolou spotrebu kúrenia, električky, kreditu na telefóne a pod.,

- **popis kontrolného mechanizmu výkonu IOP.** Považujeme za dôležité a potrebné monitorovať výkon IOP jednotlivými subjektmi a vytvoriť pravidlá prenosu kompetencií IOP na iný subjekt v prípade, že poverený subjekt neplní svoju funkciu efektívne, dochádza k zneužívaniu IOP, prípadne aj poškodzovaniu klientov.

Tento návrh opatrenia bol prediskutovaný a schválený Platformou neziskových organizácií a sociálnych pracovníkov dňa 20.5.2021.